

samfelag at hava tætt samband við so nógv onnur samfeløg sum møguligt. Men Diamond vísir eisini á, at ofta eru tað tillagingar av nýskapnum, sum eru mentar í øðrum samfeløgum, til lokalar fyrirteytir í einum móttakandi samfelagi, sum fáa avgerandi týðning fyrri nyttuvirðið á nýskapnini. Eitt kent dømi er prentlistin, sum varð ment í Kina í 500-talinum, men ikki slóg ígjøgnum fyrr enn í 1400-talinum, tá tøkni kom í samband við evropeisk samfeløg, har bert var neyðugt við góðum 20 bókstavum (ljóðteknum) fyrri at prenta eina bók.

Her rann eysturlandsk tøkni og einfalt evropeisk skrivikynstur saman og skapti eina bókmentliga kollvelting. Mentan, samfelag og tøkni runnu saman og skapti nakað, sum einki granskingarøki einsamalt kundi skapt.

Hetta setur krøv til undirvísing og gransking á universitetum, sum hava ein leiklut í samfelagsmenningini.

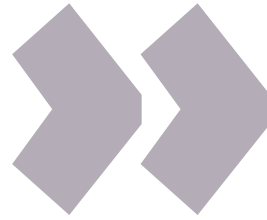
Fróðskaparsetrið - altjóða samstarv í føroyskum kjølfesti

Tað er tí umráðandi, at Fróðskaparsetrið eins og føroyskir granskingarstovnar - fyrri at fáa íblástur og tryggja góðsku - leggja seg eftir at luttaka í altjóða granskingarverkætlanum, eins og føroyskir granskarar leggja seg eftir at fáa greinar og bókur útgivnar í altjóða tíðarritum og av útlenskum forløgum. Føroysk gransking og undirvísing á universitetsstigi, ið er granskingargrundað, skal lúka somu krøv til vísindaliga dygd, sum verða sett á øðrum universitetum. Men tað er eisini umráðandi, at vit hava føroyskar granskingarstovnar, sum leggja seg eftir at fremja gransking við stóði í føroyskum viðurskiftum og føroyskum avbjóðingum, ið vit ikki kunnu ganga út frá, at útlenskir granskingarstovnar fara at gera. Fróðskaparsetrið eigur eisini at leggja seg eftir at menna smidligar tvørvísindaligar

útbúgvingar og tvørvísindaliga gransking, tí loysnirnar uppá ávísar avbjóðingar krevja ofta loysnir, sum spreingja karmarnar í einstøkum vísindagreinum. Tað er umráðandi, at Fróðskaparsetrið leggur seg eftir at menna gransking og undirvísing, sum mentanarliga og samfelagsliga hevur stóði í føroyska samfelagnum, tí tað kunnu vit ikki rokna við, at útlensk universitet fara at gera fyrri okkum.

Ein verkætlan um Føroyar í 1800-talinum

Eitt dømi uppá eina tíluka granskingarverkætlan er ein verkætlan á Sögu- og Samfelagsdeildini um Føroyar í 1800-talinum, sum varð stuðlað av Granskingarráðnum. Verkætlanin var eitt samstarv millum fleiri fak, m.a. sögu, samfelagsfrøði og geografi, sum setti avgerandi samfelagsligar broytingar Føroyum í 1800-talinum í eitt nýtt ljós. Granskingarúrslitini, sum vóru úrslit av eini samanrenning millum ríkisrættarlig,

Tað er alneyðugt, at føroyskir granskarar luttaka í altjóða granskingarsamstørvum og almannakunngera gransking í altjóða tíðarritum, men tað er eisini umráðandi, at hendan gransking hevur kjølfesti í Føroyum og í føroyskum viðurskiftum

stovnslig, politisk, búskaparlig og sossalsøgulig viðurskifti, vórðu lögð fram í føroyskum og útlenskum tíðarritum eins og greinarnar vóru skrivaðar á føroyskum og á øðrum málum.

Eitt týðandi úrslit av verkætlanini var ein slóðbrótandi ph.d. ritgerð um leiklutin hjá amtmannsstovninum í menningina av føroyskari fiskivinnu í 1800-talinum. Verkætlanin, sum hevur skapt granskingarsambond og -samstørv við granskarar í útlenskum universitetum, hevur eisini sett avgerandi spor í undirvísingina á Sögu- og Samfelagsdeildini. Harumframt hevur verkætlanin skapt nógvar møguleikar fyrri nýggjari gransking, og hóast verkætlanin formliga er liðug, so fyriliggur uppskot til eitt størri bókaverk um týðandi broytingar í føroyska samfelagnum í 1800-talinum.

Fleiri onnur dømi kundu verið nevnd, men tað avgerandi er at vísa á, at útbúgving og gransking á altjóða stigi í føroyskum viðurskiftum er neyðug og at tey einans kunnu fremjast við kjølfesti í einum føroyskum granskingarumhvørvi, sum er skipað á og stuðlað av stovnum í Føroyum. Tað er alneyðugt, at føroyskir granskarar luttaka í altjóða granskingarsamstørvum og almannakunngera gransking í altjóða tíðarritum, men tað er eisini umráðandi, at hendan gransking hevur kjølfesti í Føroyum og í føroyskum viðurskiftum.

Tann gyltu millumvegurin

Tað er gott, at okkara ungdómur leitar sær lærdóm og íblástur á útlenskum lærustovnum, men tað er líka umráðandi, at útbúgva ungdóm í Føroyum við stóði í serligum føroyskum viðurskiftum. Tað er gott, at t.d. ein lögfrøðingur, sum virkar í Føroyum, hevur kunnleika til lögfrøðlig viðurskifti í øðrum

londum, men tað er kanska meira umráðandi, at hansara útbúgving eisini gevur honum kunnleika til viðurskiftini í Føroyum. Tað er alneyðugt, at ein búskaparfrøðingur, sum vil virka í Føroyum, hevur kunnleika til búskaparfrøði sum so, men tað er uppáttur betri, um hann gjøgnum lesturin og – um hann er granskari – granskingina hevur havt møguleika fyrri at fáast við serlig føroysk búskaparlig viðurskifti. o.s.fr. Tað er gott fyrri tey lesandi og tað er gott fyrri menningina av føroyska samfelagnum. Tað er harumframt ein fyrimunur fyrri føroyskt mál, mentan og samleika, um lesturin og granskingin í øllum førum lutvíst er gjøgnumførd í Føroyum á føroyskum máli.

Fyrri at taka atlit til hesar avbjóðingarnar eru fleiri av útbúgvingunum á Fróðskaparsetrinum, t.d. á Sögu- og Samfelagsdeildini, skipaðar soleiðis, at tað er møguligt at leita sær til útlensk universitet at fáa serligan kunnleika, lærdóm og íblástur ein part av lestrartíðini. Fróðskaparsetrið miðar eftir, at ein størri partur av okkara ungdómi nemur sær hægri útbúgving í Føroyum, uttan at góðska og íblástur uttanífrá verða skerd.

Eydnast hetta, so vil tað eisini hava við sær, at ein størri partur føroyska ungdóminum verður í Føroyum í sínum bestu árum, umframt at eitt størri og gevandi lestrar- og granskingarumhvørvi mennist í Føroyum.

